boekje05.indd 1 14/04/2008 11:38:06

boekje05.indd 2 14/04/2008 11:38:10

inhoudstafel

Inleiding Jan Pille 5

Straathoekwerk en JES vzw for dummies 6

Een week uit het straathoekwerk:

Maandag 6 januari – Verwarmen op een ijskoude dag Kris Blervacq 10

Dinsdag 14 februari – Valentijn in Babel Karolien Ory 12

Woensdag 1 april – Papier hier? Marijke Oscé 16

Donderdag 21 juni – O Vaderland der …? Tom Natus 20

Vrijdag 11 september – Een park van proper kansen Frederik Descheemaeker 22

Zaterdag 11 november – Zingen onder de sterren... Burhan Karanfil 28

Zondag 6 december – Ziedaar, de Sint belandt op straat Heleen Huysentruyt 30

Le 8ième Jour – Een dag uit het reactiveringswerk Mark Verraes & Elke Lemmens 34

Straathoekwerk: de nulde lijn in het welzijnswerk Brigitte Grouwels 40

Een woordje uitleg bij het jaarverslag (CD-ROM) 41

Wie is Wie? 42

boekje05.indd 3 14/04/2008 11:38:15

Over JES vzw

JES vzw (voorheen Jeugd en Stad vzw) is een pluralistische organisatie, actief in Brussel, Antwerpen en Gent.

vormingsorganisatie voor jongeren en stedelijk jeugdwerk
productiehuis voor stedelijke jongerencultuur
opleidingsorganisatie voor jonge werkzoekenden
straathoekwerkorganisatie
bezieler van jongerenparticipatie
koepel van jeugd(welzijns)werk in de hoofdstad
exploitant van jeugdverblijfcentrum De Waterman (Molenbeek) en jeugdcentrum De Branderij (Borgerhout)
partner rond grootstedelijk jeugdbeleid

www.jes.be, info@jes.be

Over Straathoekwerk JES vzw

In 1993 kreeg JES vzw van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) de opdracht een straathoekwerkproject op te starten. De VGC deed dit omdat ze zich bewust is van de vele jongeren/gasten die geen aansluiting vinden bij de maatschappij en haar instellingen. Sindsdien werd het straathoekwerkteam een volwaardig onderdeel van JES vzw.

Verantwoordelijke uitgever: Truus Roesems, JES vzw, Werkhuizenstraat 3-5, 1080 Brussel

boekje05.indd 4 14/04/2008 11:38:17

INLEIDING

Toen we in oktober 2007 met het straathoekwerk aan het brainstormen waren, kwam één opmerking en vraag duidelijk naar voren: 'Een jaarverslag is een goed instrument om voor onszelf een balans op te maken van het voorbije jaar, maar wie leest dat eigenlijk behalve een beperkte kring van mensen?' Het juiste antwoord op die laatste vraag kennen we eigenlijk niet, maar de zin om iets te maken dat voor een breder publiek toegankelijk en interessant zou zijn, was duidelijk aanwezig.

We besloten daarom om, naast een jaarverslag in een nieuw en hip kleedje (zie CD-Rom), ook met een verhalenboek naar buiten te komen. Een verhalenboek waardoor ook een buitenstaander snel zicht zou krijgen op wat we doen en daar eventueel inspiratie uit zou halen. De verschillende verhalen moesten dus een beeld oproepen van de diverse zaken waar wij dagdagelijks mee bezig zijn.

Het is uiteindelijk 'Straathoekjes. Een week uit het straathoekwerk' geworden. 7 straathoekwerkers en dus 7 dagen, verspreid over het hele jaar, onder verschillende klimatologische omstandigheden. Fictieve verhalen ook, uiteraard gebaseerd op een werkelijkheid die elke dag deel uit maakt van onze werkomgeving. En o ja, één extra dag, die van de reactiveringswerkers die ons team mee ondersteunen.

Met deze verhalen, die elk aan een symbolische dag verbonden zijn, willen we de lezer, wat ook zijn of haar achtergrond moge wezen, een idee geven van wat straathoekwerkers doen en hoe zij met de mensen en verhalen die ze tegenkomen omgaan. Hopelijk slagen we er zo in om onze functie in deze maatschappij en de zin van ons werk duidelijk te maken.

In dit boekje vindt u naast de verhalen ook een tekst die wat meer uitleg verschaft over het straathoekwerk en de organisatie waarbinnen wij werken, JES vzw. Daarnaast ook een bijdrage van minister Brigitte Grouwels, collegelid van de Vlaamse Gemeenschapscommissie in Brussel, bevoegd voor Welzijn.

Tot slot vindt u ook een soort handleiding/leeswijzer bij de CD-ROM die aan dit boekje is toegevoegd. Daarop staat ons jaarverslag dat meer concrete info over ons werk biedt. De layout van dat jaarsverslag laat u toe naar eigen goeddunken die informatie te raadplegen. Wij hopen in elk geval dat u van dit boekje geniet, dat het een aantal beelden en vragen bij u oproept en duidelijkheid verschaft over dat waar wij mee bezig zijn. Indien u meer wenst te weten of met vragen zit, zijn wij steeds bereid daarop in te gaan.

Veel leesplezier,

Jan Pille
Tijdelijk coördinator straathoekwerkteam*
JES vzw

* Ter vervanging van Veerle Rykx die tijdens de opmaak van deze publicatie in zwangerschapsverlof was.

boekje05.indd 5 14/04/2008 11:38:19

Straathoekwerk en JES for DUMMIES

Voor sommige lezers van dit verhalenboek zijn straathoekwerk en JES vzw geen onbekenden. Voor anderen is dit wel het geval of is wat meer achtergrondinfo welkom. Daarom even volgende uiteenzetting.

Straathoekwerk

In België zijn heel wat sociale en andere voorzieningen voorhanden, zowel in de openbare- als in de privésector. We leven ook in een land waar deze voorzieningen voor de meeste mensen toegankelijk zijn en ook min of meer financieel haalbaar. Maar toch bestaat bij ons een niet onaanzienlijke groep van mensen die daar geen aansluiting bij vinden. Een groep waar zelfs de eerstelijnshulp geen toegang toe heeft en vice versa. Die mensen behoren tot de zogenaamde 'restgroep'.

Deze 'restgroep' is echter geen homogene groep en de uitdagingen waarmee deze mensen geconfronteerd worden, alsook de oorzaken daar achter, zijn zeer uiteenlopend van aard. Ze hebben wel één ding gemeen en dat is: ze horen 'er' niet bij. Ze staan dus ver van de wereld waar u en ik onze dagelijkse uitdagingen in vinden. Ze hebben niet de juiste documenten, niet de juiste scholing, niet de juiste mentaliteit volgens sommigen, niet dezelfde mogelijkheden, niet de kracht of de inzichten om zelf uit hun vaak weinig benijdenswaardige positie te geraken. Sommigen hebben het ook opgegeven en wentelen zich in hun lot.

Straathoekwerkers proberen met deze mensen in hun eigen milieu in contact te komen en in de eerste plaats naar hun verhalen te luisteren. Straathoekwerkers zoeken toenadering tot die mensen waar velen onder ons om allerlei gegronde en ook minder gegronde redenen het liefst aan voorbij willen lopen.

Dat contact is het vertrekpunt en belangrijk voor elk mogelijk vervolg en verhoopte verandering. Vanuit dat contact willen we op termijn ook die mensen terug aansluiting

boekje05.indd 6 14/04/2008 11:38:19

laten vinden, hen 'er' terug bij laten horen en ja, een menswaardig bestaan op te bouwen hoe rekbaar dat begrip ook mag zijn. Maar dat contact komt moeizaam en heeft tijd nodig. Tijd om vertrouwen op te bouwen met iemand die weinig vertrouwen heeft, in de eerste plaats in zichzelf.

Straathoekwerkers, de naam is dan ook niet gestolen. Het zijn mensen die het grootste deel van hun werktijd op straat, in bepaalde wijken, in bepaalde cafeetjes, rondhangen. Door dit te doen leren ze de buurt en de mensen die er leven kennen, en wat belangrijk is, die mensen leren hun gezicht kennen. Straathoekwerkers gaan uiteindelijk ook tot het straatbeeld behoren en vanuit dat vertrouwelijke beeld is er contact mogelijk: met 'hang'jongeren, met daklozen, met mensen zonder papieren, maar ook met ouderen die op een bankje zitten of een kruidenierszaakje open houden en hen veel over de buurt kunnen vertellen.

Straathoekwerkers vormen dus een brug, vaak de enige, tussen 'ons' en de mensen uit de 'restgroep'. Die brugfunctie vervullen ze op een zeer open manier. Zonder te snel en te veel te oordelen, zonder ook paternalistisch te zijn, zonder al te veel medelijden, maar wel met mededogen en ook confronterend als het moet.

Straathoekwerkers beseffen ook dat ze de wereld niet zullen veranderen. Maar ze vervullen op zijn minst twee zeer belangrijke functies. Enerzijds krijgen we mede dankzij hen een vollediger beeld op onze samenleving, ook op de 'onderkant' daarvan. Eén van de belangrijkste taken van het straathoekwerk is dan ook het signaleren van maatschappelijke uitdagingen en problemen die om een structurele oplossing vragen. Anderzijds slagen zij er soms ook in net datgene te zijn wat de mensen uit die 'onderkant' nodig hadden om naar boven te komen: een babbel, wat tips, wat hulp bij het in orde brengen van papieren, het vinden van een slaapplaats en wat eten tijdens een koude nacht, een project met jongeren die zo een nieuwe dynamiek vinden…

Straathoekwerker zijn, is zeker geen alledaags of evident beroep. Het vereist heel wat energie en draagkracht. Maar het is ook een job waar heel wat uit te halen valt, voor verschillende partijen en daarom heeft het meer dan zin.

Naast onze straathoekwerkers staan ook twee reactiveringswerkers. Zij pikken de uitdagingen waarvoor de straathoekwerkers staan op en doen onderzoek of ondernemen acties die hen daarbij kunnen vooruit helpen. Om maar twee voorbeelden

boekje05.indd 7 14/04/2008 11:38:20

te geven: reactiveringswerkers organiseren mee een weekend in de natuur met enkele jongeren waarmee een straathoekwerker in contact staat of ze doen onderzoek naar het verkrijgen van een medische kaart in de verschillende OCMW's in Brussel. Zij vormen dus een extra sluitstuk op ons werk en zorgen zoals de naam het zegt mee voor de reactivering van de mensen uit de 'restgroep'.

JES vzw

JES vzw, vroeger Jeugd en Stad vzw, heeft reeds een lange geschiedenis achter de rug. De vzw werd in 1984 opgericht te Brussel en kreeg haar eerste voorlopige onderdak in de Vaartkapoen in Sint-Jans Molenbeek. Anders dan verenigingen als de Chiro en de Scouts wilden de oprichters ook die ketjes die bij geen enkele vereniging waren aangesloten, bereiken. In al die jaren die op het ontstaan volgden groeide JES vzw uit tot een landelijke jeugddienst met vestigingen in Brussel, Antwerpen en Gent. In elk van deze vestigingen wordt telkens volgens de driehoek jeugdwerk-opleiding-welzijn gedacht en gehandeld. Vanuit dat vertrekpunt is JES vzw vandaag als pluralistische organisatie actief als:

- vormingsorganisatie voor jongeren en stedelijk jeugdwerk
- productiehuis voor stedelijke jongerencultuur
- opleidingsorganisatie voor jonge werkzoekenden
- straathoekwerkorganisatie
- bezieler van jongerenparticipatie
- koepel van jeugd(welzijns)werk in de hoofdstad
- exploitant van jeugdverblijfcentrum De Waterman (Molenbeek) en jeugdcentrum De Branderij (Borgerhout)
- partner rond grootstedelijk jeugdbeleid

Een hele boel dus, waar u op www.jes.be steeds meer info over kan terugvinden.

Straathoekwerk @ JES vzw

In 1993 krijgt JES vzw van de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) de opdracht een straathoekwerkproject op te starten. De VGC doet dit omdat ze zich bewust is van de vele jongeren/gasten die geen aansluiting vinden bij de maatschappij en haar

boekje05.indd 8 14/04/2008 11:38:21

instellingen. De driehoek van waaruit JES vertrekt (jeugdwerk-opleiding-welzijn) lijkt daarvoor tot op de dag van vandaag het best geschikt. Die gasten, zo vertellen de straathoekwerkers ook vandaag nog, willen immers werk. Spijtig genoeg staan tussen hun en dat werk heel wat barrières en om deze weg te werken is van vele kanten veel geduld, inzet en vertrouwen nodig. We hoeven u niet te vertellen dat dit niet zomaar gefixed is.

Ondertussen heeft het straathoekwerk binnen JES vzw een hele evolutie doorgemaakt. De jongeren blijven in het vizier, maar ook andere mensen uit de boven reeds vermelde restgroep krijgen onze volle aandacht. Voor de jongeren waarmee de straathoekwerkers een vertrouwensband hebben, kan JES vzw heel wat betekenen. Die jongeren bevinden zich immers in een cruciale fase in hun leven, in een fase waar veranderingen en het vertrouwen om daar mee om te gaan van groot belang zijn voor hun verder leven.

Het straathoekwerk is misschien ook binnen JES vzw een wat apart broertje of zusje en ook hier fungeren we als een soort geweten, zonder daar al te zwaarwichtig over te doen. Voor JES vzw is het een graadmeter om te weten te komen in welke mate de doelstellingen van 1984, om er voor alle Brusselse ketjes te zijn, overeind blijven. En voor het straathoekwerk is JES vzw dan weer een goede toetssteen om de motivatie van de gasten waarmee ze in contact komen te testen en hun zo een duidelijke maar hopelijk ook bemoedigende spiegel voor te houden.

Tot slot

De verhalen die nu volgen vertellen het bredere verhaal van de straathoek- en reactiveringswerkers. Dit vanuit de verschillende mensen uit de 'restgroep' waarmee ze dagelijks in contact komen.

Enjoy!

boekje05.indd 9 14/04/2008 11:38:24

maandag 6 januari • Verwarmen op een ijskoude dag

Vandaag is het weer helder, maar zeer koud. Het vriest -2, maar de zonnestralen geven een aangenaam warm gevoel op mijn gezicht.

Ik ga op bezoek bij Joris. Een gast die met zijn vrouw en dochter van twee jaar in een slecht verwarmd appartement woont. Het gebouw waar ze nu in wonen zal afgebroken worden om plaats te maken voor een nieuw kantoorgebouw, of een hotel… Wanneer dat zal gebeuren weet niemand. Zij wisten het al vanaf de dag dat ze erin trokken, nu zo'n drie jaar geleden. Daardoor was de huur betaalbaar (€300). Joris heeft een invaliditeitsuitkering. Het gezinsinkomen bedraagt net geen €900.

Joris heeft schulden. De gas is afgesloten en hij probeert zijn vochtig appartementje te verwarmen met een petroleumkacheltje. Dit laat een onaangename, ongezonde geur achter. Voor zijn dochter zijn dit geen ideale omstandigheden om op te groeien. Zo'n vier jaar geleden heeft Joris een aanvraag gedaan bij verschillende sociale huisvestingsmaatschappijen. De wachtrijen voor een sociale huurwoning met twee kamers zijn echter zeer lang. Hij zal dus minstens zes jaar moeten wachten, in de hoop dat de postbode zijn brievenbus blijft vinden om de aanvraag te hernieuwen. Want als hij om één of andere reden geen antwoord geeft op deze brief, moet hij een nieuwe aanvraag indienen en komt hij weer achteraan op de wachtlijst terecht.

We hebben alle huisvestingsmaatschappijen met een vriendelijke brief gevraagd om een oplossing te zoeken voor de crisis-

boekje05.indd 10 14/04/2008 11:38:28

situatie waarin Joris en zijn gezin leven. We kregen een vriendelijke brief terug waarin stond: " Het resultaat van een kandidatuur hangt af van het ritme van het vrijkomen van de woningen en de keuze uitgevoerd door de aanvrager , parameters die de Maatschappij nauwelijks beheerst."

Joris ontvangt me vriendelijk. Het water voor de thee wordt op een klein gasvuurtje opgewarmd. Door mij thee aan te bieden zal Joris weer gas minder hebben voor zijn gezin, maar daar mag ik niet over zagen, want ik ben zijn gast. Met deze koude voel ik hoe moeilijk het is om in deze omstandigheden te leven. Armoede in Brussel schuilt achter vele ramen. Joris toont de aanmaningen van gerechtsdeurwaarders. Ik kijk rond en zie dat het enige wat ze kunnen meenemen een TV is met ingebouwde VHS die op de veiling hoogstens €20 waard zal zijn. Een peulschil vergeleken met de €1090 die het OCMW hem vraagt terug te betalen.

Ondanks zijn zwakke gezondheid en het ophoesten van groenzwarte slijmen die daar een teken van zijn, biedt Joris mij een sigaret aan die we op het terras van de snack vlakbij oproken, bij een warme koffie die ik weer niet mag betalen. Met een dikke vest is het best aangenaam in dit winterzonnetje.

Een oud vrouwtje komt voorbij met een zware boodschappentas en Joris begroet haar vriendelijk: "Bonjour madam Romero, hoe gaat het met uw zoon Juan?" Mevrouw Romero vertelt minuten lang over de liefde voor haar gezin en het gebrek aan respect dat ze van Juan krijgt. Ik begrijp er niet veel van want ze spreekt een mengtaaltje van Spaans en Frans. Joris kent haar goed en luistert aandachtig naar haar verhaal. Ze geeft aan Joris en mij een pak koeken en een dikke beis erbovenop. En ik doe mijn hoed af voor een gast zoals Joris die ondanks de problemen waar hij mee te kampen heeft nog tijd vrijmaakt om naar anderen te luisteren. Een warm gevoel op deze Grieks-orthodoxe kerstdag…

Kris Blervacq

boekje05.indd 11 14/04/2008 11:38:33

Dinsdag 14 februari 2007 • Valentijn in Babel

Tijdens de koude dagen van de winter houd ik me graag warm door huisbezoekjes. Omdat het al lang geleden is, spring ik eens binnen bij Mimi en Baba. Een koppel van Marokkaanse afkomst dat elkaar hier in België heeft leren kennen. Ze wonen samen. Dat is geen onoverkomelijk probleem want Mimi heeft al een huwelijk achter de rug.

Mimi groeide op in het hooggebergte van Marokko en werd door haar eerste man Sherif naar hier gehaald. Sherif is haar een paar keer komen bezoeken in Marokko en enkele maanden later trouwden ze… Mimi volgde haar man naar België en kwam terecht in Vlaanderen. Toen kon ze noch schrijven, noch lezen en sprak ze geen Nederlands of Frans. Ze was dus volledig aangewezen op haar kersverse echtgenoot en zijn familie.

boekje05.indd 12 14/04/2008 11:38:44

Na de witte broodsweken merkte Mimi dat haar man graag een stapje in de uitgaanswereld zette. Zij bleef thuis. Een glaasje alcohol kon hem wel smaken en ook andere drugsderivaten lieten hem niet koud. Mimi weet wat ze wil en besefte dat dit niet de man was waar ze voor naar België was gekomen. "Niet opgeven", dacht ze, "maak er gewoon het beste van"… ze hield het nog even vol tot op de dag dat hij haar sloeg. Ze ging naar de politie, deed aangifte en vluchtte iets later naar Brussel. Mimi bleef niet bij de pakken zitten: ze volgde lessen Frans, leerde lezen en schrijven, huurde een studio en begon haar eigen leven uit te bouwen. Een zelfstandige Marokkaanse dame. In Brussel leerde ze Baba kennen, hij komt ook uit Marokko, Baba kent wel iets van de wereld. Hij heeft immers 4 jaar in de bouw gewerkt in Italië.

Toen ik op deze valentijnsdag bij Mimi langsging had ze me heugelijk nieuws te melden: haar scheiding was eindelijk rond en ze zou nu met Baba kunnen trouwen en aan kinderen beginnen. Het goede nieuws werd echter overschaduwd door grimmige berichten uit de gemeente. Mimi vertelt: Blij gezind waren ze de voorbije week naar het gemeentehuis getrokken om hun huwelijksintenties aan te geven. Het nieuws van de gemeente was minder leuk. Omdat Baba's paspoort in Italië werd afgeleverd moest hij zijn nationaliteitsbewijs, woonstcertificaat en uitreksel van burgerlijke staat ook daar gaan halen. Onmogelijk! Het risico om onderweg te worden opgepakt en op het vliegtuig naar Marokko te belanden was veel te groot. "Neen", dacht Baba, "dat los ik anders op". Hoewel zijn paspoort nog geldig was tot 2009, vroeg hij een nieuw paspoort aan op het Consulaat van Marokko in Brussel. Deze bezorgde hem zonder problemen een nieuwe pas.

Met goede moed waren Mimi en Baba opnieuw naar het gemeentehuis gegaan. De meneer aan het loket werd rood, groen en paars tegelijk en beschuldigde Baba meteen van illegale praktijken: "Ah neen, hè meneer, dat mag niet. 2 paspoorten hebben dat is illegaal" Baba was op zijn tenen getrapt, hij begreep niet wat hij verkeerd had gedaan, het consulaat heeft hem dit paspoort gegeven. Hij bleef erbij dat dit zijn enige echte paspoort was. "Ah, nog liegen ook Ik heb hier een kopie van uw andere pas uit Italië, ik heb de bewijzen" riep de man aan het loket, "neen, meneer, zo werkt dat hier niet!" Baba bleef herhalen dat dit zijn enige paspoort was. Geen van beide wil plooien. Hij was ten einde raad, begreep er niets van, hij had Italië al 2 jaar verlaten, waarom moest hij daar nu papieren gaan halen?

Ten einde raad trok hij naar de burgemeester, die heeft van loketmateries natuurlijk weinig kaas gegeten. Om meer te weten belt hij de meneer van de dienst huwelij-

boekje05.indd 13 14/04/2008 11:38:53

ken. Die begint ondertussen grijs haar te krijgen van de hele kwestie: "Maar meneer de burgemeester, ik heb die man al zeker 4 keer uitgelegd dat zijn paspoort niet geldig is, ik heb hier een kopie van zijn paspoort, afgeleverd in Italië. Als hij denkt dat hij zomaar een nieuw paspoort kan gaan vragen dan heeft hij het goed mis, wat denkt hij wel, grommelbrommeldomme"….

"Wat moeten we nu toch doen?", vraagt Baba me bij een kopje koffie. Ik bel eens naar de gemeentedienst: de hele dienst is ondertussen van de kwestie op de hoogte. Meneer haast zich naar de lijn en herneemt zijn discours: "Luister eens hier hé juffrouw, ik heb meneer al 4 keer uitgelegd dat hij die papieren in Italië moet gaan halen, hij denkt er gemakkelijk vanaf te komen. Maar zo werkt het niet, hij heeft hier al op alle deuren van het gemeentehuis geklopt en denkt misschien dat het hem zo gaat lukken maar hij heeft het goed mis, ik doe hier mijn job en meneer moet zich houden aan de regels, grombromdrom..." Ik vertel hen wat ik te horen kreeg. Baba ziet het niet meer zitten, hij heeft nooit

boekje05.indd 14 14/04/2008 11:38:58

op een officieel adres in Italië gewoond, hoe kan hij al die papieren verzamelen, wat voor papieren moeten dat dan zijn? Hij heeft immers al attesten gehaald op het consulaat. Ik heb er geen idee van en stel voor om de volgende dag eens samen langs te gaan aan het loket om uit te klaren dat Baba geen kwade bedoelingen had en te zien of de attesten van het Marokkaanse consulaat konden dienen.
De volgende ochtend aan het loket begint de mevrouw al lichtjes te zuchten bij het zien van Baba's naam op de attesten van het consulaat. Het nationaliteitsattest wil ze wel aanvaarden, het woonstcertificaat en uitreksel van de burgerlijke stand zal Baba toch uit Italië moeten halen. Ze legt ons ook uit waarom. Ondertussen probeert Baba zijn vel te redden door Italiaanse papieren met zijn adres in Italië onder haar neus te duwen. De dame heeft het gevoel dat hij niet naar haar luistert en is toevallig de Italiaanse taal machtig: "Neen meneer, probeer me niets wijs te maken, ik spreek Italiaans en dit is geen officieel papier, dit is gewoon een déclaration d'hospitalisation, neen meneer, mij maakt ge niks wijs." Baba doet een nieuwe poging om haar van zijn onschuld te overtuigen: "Ik ben proper, madam, ik ben een propere man." De stem van de loketdame trilt nog harder: "Meneer, ik moet papieren hebben uit Italië, dat is zo voor iedereen, dus ook voor u!" Ik kom tussenbeide en we komen met de mevrouw overeen dat hij slechts twee papieren nodig heeft die vrij eenvoudig te bekomen zijn zonder reis naar Italië maar met een simpele volmacht voor zijn vriend: Een verklaring van de gemeenteambtenaar dat hij tussen 2002 en 2006 geen huwelijk heeft afgesloten in Italië en een recent uitreksel van het Italiaans vreemdelingenbureau dat Baba in 2006 op dat adres gelogeerd heeft.

Miscommunicatie en zenuwsloperij zijn te vermijden met een beetje geduld en minder wantrouwen van beide kanten. Baba en Mimi kunnen weer verder met het voorbereiden van hun huwelijk, de meneer aan het loket kan zich op het volgende dossier concentreren en ik mag binnen een paar maanden misschien wel mijn feestkleren aantrekken, joepie.

Karolien Ory

boekje05.indd 15 14/04/2008 11:39:02

woensdag 1 april • papier hier?

'S Morgens om 8u30 loop ik langs het station. Ik heb een afspraak om met Michel mee te gaan naar het OCMW. Hij heeft eindelijk de moed gevonden om zijn leven terug in handen te nemen. Misschien, als alles weer in orde is, willen zijn kinderen hem opnieuw ontmoeten? Hij heeft mij eergisteren gevraagd of ik met hem mee wou gaan, wie weet wat ze hem daar allemaal gaan vragen? Bovendien is het geen gemakkelijke stap om hulp te vragen. Hij heeft heel zijn leven hard gewerkt en is heel wat miserie tegen gekomen. Hij denkt dus dat hij hier ook wel zelf zal uitgeraken. Spijtig genoeg heb je in België heel wat papieren nodig om met allerlei zaken in orde te zijn. Dat maakt het er niet eenvoudiger op.

We vertrekken samen uit het station, nadat hij nog een paar blikjes bier in zijn zakken weg moffelt, "voor onderweg". Bij het OCMW aangekomen zien we meteen dat de wachtzaal goed gevuld is. Michel meldt zich aan. Hij kan alleen zijn naam opgeven want hij heeft geen identiteitskaart meer. En dan kan het wachten beginnen. Uiteindelijk wordt Michels naam afgeroepen en mogen we naar boven gaan. De sociaal assistent stelt vragen naar zijn achtergrond, familie, hoe lang hij al op straat leeft en waar hij gaat slapen. Michel zegt dat hij wel af en toe bij vrienden terecht kan, maar dat hij soms wel op straat slaapt. Maar waar op straat slaapt hij juist? Want hij moet zich vooral op het gebied van 1000 Brussel bevinden om zijn dossier hier te kunnen openen. Hij moet dit kunnen bewijzen. Zo kan hij bijvoorbeeld vragen of vrienden een brief schrijven waarin ze verklaren dat hij af en toe blijft slapen (en ook weer niet

boekje05.indd 16 14/04/2008 11:39:07

teveel want dan worden ze beschouwd als samenwonend). Ook kan hij in de Casu, een daklozencentrum, gaan slapen en daar een bewijs van vragen. Dan pas kan er een referentieadres aangemaakt worden. Met dat referentieadres kan hij zijn mutualiteit in orde brengen en gaan stempelen. Hij heeft ook een bewijs nodig dat hij zijn identiteitskaart heeft verloren. De sociaal assistent belt meteen naar de gemeente waar hij het laatst heeft gewoond om te zien of hij nog ingeschreven is. En ja, Michel staat nog steeds ingeschreven op het adres waar hij al een maand niet meer woont. Dus eigenlijk moet hij nu gewoon wachten tot de papiermolen op de gemeente in gang schiet. De mevrouw aan de telefoon waarschuwt dat dit wel nog eventjes kan duren want de verkiezingen naderen en dan schrappen ze niet graag inwoners uit het register. Michel zakt steeds dieper weg in zijn stoel en hoort dit alles met een zekere wanhoop aan. Hij kijkt mij aan en schudt zijn hoofd want er iets van snappen doet hij al lang niet meer.

Ik vraag dan maar voor alle duidelijkheid wat er nu dan wel gedaan kan worden. Michel moet een bewijs van verlies van zijn identiteitskaart gaan halen. Ook moet hij bewijzen dat hij bij het juiste OCMW zijn dossier komt openen. Voor de rest zit hij vast tot de gemeente de nodige acties onderneemt. Zonder geldig adres kan hij al die andere dingen niet in orde maken.

Michel komt buiten en snakt naar zijn sigaret en frisse pint. Die kan hij nu wel gebruiken. Zijn goede moed om alles in orde te maken is bijna helemaal de grond ingeboord. Waarom moet het allemaal zo moeilijk zijn? Beseffen die mensen dan niet dat het heel wat is om naar het OCMW te komen en te beslissen dat er iets moet veranderen? Het enige wat ik kan doen is uitleggen dat het in België niet altijd even eenvoudig is en dat we heel wat papieren nodig hebben om helemaal in orde te zijn. Maar om het niet bij die uitspraak te laten stel ik voor dat we bij het begin beginnen. Vanavond gaat hij dus best in de Casu slapen. Daar kan hij dan een bewijs van vragen en van daar kunnen we weer verder. Michel knikt en zegt dat hij wel zal zien. Hij is moe en wil graag naar het station terug. Hij heeft vandaag genoeg gedaan en wil nu wat gaan uitrusten.
We keren terug naar het zuidstation en Michel trekt meteen naar de winkel om zijn voorraad in te slaan. Ik blijf nog eventjes buiten staan want ook ik heb na deze lange voormiddag en overdaad aan informatie nood aan een beetje rust. De zon staat aan de hemel en brengt de flauwe belofte van de lente. Echt warm is het nog niet dus ga ik naar binnen, naar de Food Corner. Hier vind ik vaak meer dan één gast. Ik zie meteen dat de sfeer uitgelaten is. Een groepje van 8 mensen zit bij elkaar, luid lachend en soms roepend. Claire zwaait en roept dat ik erbij moet komen zitten. Het is Roger zijn verjaardag en hij heeft iedereen al getrakteerd. Of ik ook een pintje moet hebben? Roger staat erop dat ik ook iets neem, hij wordt ten slotte ook maar één keer 39. Met een koffie en een bende uitgelaten mensen die al redelijk wat afgezopen hebben, kijk ik naar de

boekje05.indd 17 14/04/2008 11:39:11

reizigers die soms vragende blikken in mijn richting werpen. Ik hoor ze bijna denken "waarom zit dat meisje bij die bende, zou die ook op straat leven?". Claire vertelt mij dat het gisteren bagaar was in het zuid. Allain had teveel gedronken, had ook nog wat medicatie genomen, maar die had geen effect. Daarom was hij uitgevlogen tegen diegene die hem de pilletjes had verkocht. Hij was beginnen roepen en heeft zelfs gevochten. Claire vertelt dat iedereen kwam kijken omdat Allain zoveel lawaai aan het maken was. De security heeft hem dan buiten gezet. Ondanks de regen van vorige nacht is hij weg gegaan en Claire heeft hem sindsdien niet meer gezien, ook in de Casu is hij niet komen opdagen. Claires woorden gaan verloren in het verjaardagslied dat gebruld wordt ter ere van Roger die met nog meer pintjes af komt.

Plots zie ik Fabien passeren. Die gaat eerst Roger drie beezen geven en hij krijgt meteen een pint in zijn handen gedrukt. Hij komt mij vertellen dat hij net een leuk telefoontje heeft gekregen. Hij mag eind deze maand in een kamertje intrekken. Het is maar klein en het is niet in de meest aangename buurt gelegen. Maar het zal hem de rust geven

boekje05.indd 18 14/04/2008 11:39:16

die hij nodig heeft. Daarna kan hij nog altijd verder zoeken naar iets anders en beters. Hij is zeer opgelucht want het is toch niet altijd even leuk om op straat te leven. Als mensen iets nodig hebben, dan weten ze je altijd te vinden. Maar als je zelf in echte nood verkeert, moet je bijna onder de straatstenen op zoek gaan naar die zogenaamde vrienden. Neen, het is gedaan, als hij eindelijk de nodige rust krijgt dan zal hij zijn leven anders aanpakken. De security passeert en komt dichterbij. Iemand van het groepje had een sigaret aangestoken en heeft ze te laat weg gestopt. De security zegt dat hij naar buiten moet en dat, als ze hem een derde maal moeten verwittigen, hij niet meer binnen mag. De man begint te murmelen dat hij buiten ook niet kan blijven staan omdat de politie al een paar dagen zeer talrijk aanwezig is. Ze vragen identiteitsbewijzen aan iedereen en ze zeggen dat ze niet mogen blijven staan omdat ze de mensen lastig vallen. Claire jaagt zich op en roept dat hij zich moet haasten om buiten te zijn anders zal ze hem een paar shotten onder zijn gat geven. Dat hij dan maar meteen helemaal naar het centraal station trekt. Ha ja, want als één iemand lastig doet worden ze allemaal gestraft en zitten ze allemaal met de gebakken peren. Ondertussen heeft Roger al genoeg pintjes op en zit hij ter plaatse in te dommelen.

Ik besluit om maar eens op te stappen en met de belofte snel nog eens langs te komen, ga ik op weg naar het bureau. Mijn hoofd gonst nog wat na, en zoals de sfeer in het Zuidstation snel kan omslaan, een moedige man als een verslagen man uit het OCMW stapt en je soms een sprankje geluk in een poel van miserie vindt, gaan de aprilse grillen hevig tekeer en word ik getrakteerd op een hagelbui van jewelste.

Marijke Oscé

boekje05.indd 19 14/04/2008 11:39:20

Donderdag 21 juli • O Vaderland der .... ?

"Kom , 't is langs hier" zijn groezelige hand wijst naar een uitgestorven straatje. Ik volg de drie honden die mijn gastheer blaffend begeleiden. Ze snuffelen kwispelend aan de vuilzakken die de enige bewoners van het straatje lijken. Plots houdt J. halt en begint te frunniken aan een verroeste ijzeren poort. Het piepend gevaarte zwaait open en biedt ons de doorgang naar een verloederd terreintje. Buiten wat kapotgetrokken vuilzakken en ander zwerfvuil is er niet veel te zien.

De kerel gaat mij voor en leidt me over het haveloze terrein richting een bizar bouwsel. Een ineengetimmerd houten staketsel, overspannen met een blauwe zeildoek. Afrikaanse toestanden in het centrum van Brussel. De honden zijn blij dat ze terug thuis zijn en zodra ze van hun ketting zijn, verdwijnen ze spelend tussen de rommel. Hij nodigt me uit in zijn tentje , voorzichtig kruip ik achter hem aan. De grond is bedekt met karton en vuile dekens, er hangt een muf luchtje maar het is er droog en best wel

boekje05.indd 20 14/04/2008 11:39:24

warm. Kaarsenstompjes liggen verspreid over de vloer en restjes eten vervolledigen het huiselijk tafereel. J. begint enthousiast de vlaggetjes op te hangen die hij zonet op straat heeft gevonden en in een mum van tijd baadt zijn sjofelele woning in volledige 21 julisfeer. Het fanfaregeweld werkt ons wel een beetje op onze zenuwen en het duurt niet lang voor er groezelige punkrock uit de boxen van een met tape bijeengehouden taperecordertje schalt. Hij vraagt me wat de bedoeling is van dit vendelgezwaai en ballongedoe en luistert naar mijn ietwat povere uiteenzetting over het onstaan van België en hoe de eerste koning trouw zwoor aan de grondwet die de rechten van ieder Belgisch burger waarborgt.

"En mijn rechten, zijn die dan ook gewaarborgd?" Ik wijs hem erop dat ze enkel gelden voor de Belgische onderdanen en dat het feit dat hij van Frankrijk afkomstig is hem dus deze rechten ontzegt. Het is zelfs zo erg dat hij bijna nergens recht op heeft. Toch vreemd als je ziet dat de meer gegoede Europese jongere overal mag studeren en er zelfs medestudenten worden aangesteld die hen moeten begeleiden doorheen het kluwen van het Belgisch universiteitssysteem. Als je dan je diploma hebt, is het blijkbaar ook geen probleem om in Brussel te blijven werken, zelfs een woning te bezitten en dan in de weekends en de vakanties terug naar je roots te keren om te genieten van je waarschijnlijk riante en voor een gedeelte belastingsvrije loon.

Bevind je je echter aan de andere kant van het spectrum, dan zal het je waarschijnlijk nog niet eens lukken om een opvangplaats te vinden in het Brusselse, wordt het je onmogelijk gemaakt om je papierwerk in orde te brengen en rest je niets anders dan te verdwijnen tussen de mazen van ons sociaal vangnet of terug te keren naar je roots. Het zou toch makkelijker moeten zijn om je leven terug op een nieuw spoor te zetten als je als Europeaan in de shit zit in de hoofdstad van Europa?

Tom Natus

boekje05.indd 21 14/04/2008 11:39:28

Vrijdag 11 september • een park van proper kansen.

De klotigste vraag die je een straathoekwerker kunt stellen is de vraag naar het 'wat' van zijn 'straathoekwerk'.

'Wat doe jij de godganse dag?'
'Rondhangen is dat werken??'
'Betaald worden om niets speciaals te doen ???'

Uit de mond van een gast die niet meer bezit dan zijn eigen leven zou die vraag snijden als een mes. Maar hij stelt die vraag niet. Hij is content met een koffie, een bord soep en een oor dat luistert. Een 'dakloze', een 'sans-papier' of een combinatie van beide. Ze zijn meer dan hetgeen ze niet hebben, maar zelfs in hun benaming worden ze hiertoe vaak gereduceerd…

Sommige jonge gasten stellen bovenstaande kritische vragen naar het straathoekwerk wel. Maar zij hebben ook een bed, een gsm, 's ochtends boterhammen om te eten, overdag een school om broeken te verslijten, 's avonds een tv om naar te kijken en sommigen ook nog eens sjakossen om te pikken. Uit hun mond klinkt die vraag bot, de vraag snijdt niet, ze revolteert mij : 'En gij dan ? Doe toch iets met je leven, buttenaoui!'.
En toch…ergens klopt ook hier iets niet…

Ook beleidsverantwoordelijken kunnen het niet laten die vragen te stellen. Zij hebben immers de politieke verantwoordelijkheid, de centen en de goodwill om ons te laten 'straathoekwerken'. Maar voor iets hoort iets. Bovendien worden ook zij bestookt door allerlei rechtse duiveltjes die in cijfers uitgedrukt willen zien hoeveel al dat "present-zijn" exact oplevert. Mensen bewerken en herwerken tot meetbare eenheden die in het kraam van registratieprogramma's en politieke discours passen. We doen het op een binaire beat. Het is ons werk en we worden ervoor betaald. Maar zegt dat iets

boekje05.indd 22 14/04/2008 11:39:33

over het werk van de straathoekwerker? Al dat gecijfer…het doet me denken aan Oscar Wildes definitie van een cynicus: "one who knows the price of everything but the value of nothing…". En daarom al deze woorden : bij wijze van tegengewicht.

Het is dinsdag 11 september, 10 u stipt. Het regent al dagen aan een stuk en een stevige dosis cafeïne doet een poging mijn vermoeidheid te verslaan. Tevergeefs. Op automatische piloot vliegt mijn fiets richting park en dringt de dag zich aan mij op om met een aantal jonge gasten het park schoon te vegen. We raapten dit jaar al van alles op in dit park: vooral veel papier en plastiek. Het traditionele afval, veel oud brood, stoelen, oude video's, motorolie, leeggehaalde portefeuilles met de wakke papieren van bestolen mensen. In de bosjes vonden we oude injectienaalden van heroïnegebruikers, waardeloze oorbellen en op de meest trieste dag het levensloze lichaam van een man die stierf aan een overdosis heroïne. Het is de bitterzoete oogst van een straathoekwerker die niet kon weerstaan aan de sirenezang van een projectwerking. Deze rauwheid verkies ik echter boven de zinloze discussies die ik vele keren had met sommige jonge gasten. Deze vruchteloze discussies lijken vormelijk wat op die antidans tussen meneerke 'splits' en madamke 'non'…

"Er is geen werk voor ons, ze willen ons niet".
"Probeer eerst een diploma te halen en eventueel zelfs Nederlands te leren, dan sta je veel sterker op de arbeidsmarkt."
"Ook een diploma helpt niet, ik ken een ingenieur die al drie jaar zonder werk zit, het zijn racisten".
"Ge moet blijven proberen".
"Als ze ons geen werk willen geven zijn we wel verplicht de centen van een ander af te pakken".
"Wie pikt, wordt door de politie opgepikt…."
….

Soit, mijn eerste werkuren vandaag zien er dus uit als schoonmaker van een park . Het is een vrijwillig gekozen promotie. Een goed jaar geleden werd Jeanke (de ex-schoonmaker van het park) bedankt voor bewezen diensten. Hij kuiste de laatste jaren dit park trouw als een hond, maar hij beleefde er ook zijn eigen kleine hel: respect voor persoon noch werk waren zijn deel. Elke dag de vuiligheid van een ander opkuisen. En elke dag opnieuw beginnen. Om onduidelijke redenen werd het contract stopgezet en ik hoorde dat een privé-firma het park vanaf nu onder handen zou nemen. Het bevreemdde mij dat er in deze 'werkloze' gemeente werknemers 'geïmporteerd' zouden worden, terwijl veel mensen echt op zoek zijn naar een job. Om die reden stapte het straathoekwerk in samenspraak met 'les éducateurs de Kicot / Comète' ('bevriende werking') naar de

boekje05.indd 23 14/04/2008 11:39:38

beheerders van het park (BIM-IBGE). Het contract werd onderhandeld en zes maanden later werd ons de mogelijkheid geboden om samen een jongere aan te stellen tot 'chef properheid' en in de zomermaanden in totaal vier jobstudenten te werk te stellen.

In een blits trainingspakje trekken we ten strijde tegen het dagelijkse vuil. Ik kan het niet laten de gasten wat uit te dagen die met hun grijpertje de papiertjes proberen op te rapen. Ik stimuleer hen hun handen te gebruiken en niet zo verdomd preuts te zijn. En dat er niet enkel moet gekuist worden op de paadjes maar ook in de bosjes… Het verloopt zeker niet altijd allemaal van een leien dakje en we zoeken naar een evenwicht tussen onze ambitieuze doelstellingen en de verwachtingen die leven in de wijk. Maar voorlopig mogen we de resultaten van dit experimenteel project héél goed noemen. Het feit dat een aantal jongeren – die vroeger vooral als probleemgevallen aanzien werden – een verantwoordelijke functie opnemen in het park geldt als een krachtig signaal : 'de jeugd is toch niet zo verdorven en verloren als sommigen ons willen doen geloven'. We organiseerden ook enkele 'speciale dagen' waardoor tot 20 kinderen en jongeren samen het park schoonmaakten. In ruil werd een uitstap georganiseerd voor de kinderen. De jongeren krijgen de mogelijkheid om met de verdiende centjes een persoonlijk of een collectief project (uitstap, reis) te financieren.

boekje05.indd 24 14/04/2008 11:39:44

Ik ben overtuigd dat deze manier van werken met jongeren 'werkt' : er is een gemeenschappelijk project waardoor bepaalde waarden en normen naar elkaar toegroeien. Er wordt voldaan aan de vraag van de jongeren : de mogelijkheid om een individueel dan wel collectief project financieel te dragen. En er ontstaat ruimte en tijd waardoor de 'éducateur' vertrouwen kan krijgen en geven waardoor ook belangrijke levensthema's, waarden en normen ter sprake kunnen komen. Ten slotte ontstaat er ook een positieve dynamiek die ook in het bredere wijkleven niet onopgemerkt blijft. Het lijkt me dan ook geen slechte beleidsaanbeveling om op deze manier te werken met jongeren. Er is een immense vraag om zich in te schrijven in deze projectwerking en we kunnen niet onmiddellijk aan alle vragen voldoen van jongeren die willen meewerken.

Zo had ik onlangs een gesprek met een jongere die een tijdje in het park werkte. Ik kende hem al wat langer en ik heb hem toegeleid naar dit project. Voordien hadden we nooit een diepgaand gesprek maar nu begon hij zelf plots openlijk te vertellen hoe zijn leven eruit gezien heeft de laatste jaren. Hij vertelde over zijn mislopen schoolcarrière, het 'trissen' van zijn vierde middelbaar, het stelen van handtassen, het weglopen voor de politie, de paranoia die hiermee gepaard gaat telkenmale ergens een sirene begint te loeien, de schaamte ten opzichte van de moeder, de mishandeling door de politie (opzichtig litteken van een combat-schoen achter op zijn hoofd)… en hoe hij zich realiseert dat hij eigenlijk gestopt is met dit uitzichtloze leventje op de moment dat hij is beginnen werken in ons project…En dat dit leven hem eigenlijk veel beter bevalt.
Mijn collega's feliciteerden mij met deze 'doorbraak'. Persoonlijk vind ik dit resultaat tegelijkertijd ook een beetje deprimerend. Ik weet immers dat er veel meer jongeren dit kleine opstapje naar een geregeld leven niet aangeboden krijgen. De meeste onder hen komen eerder met het justitiële apparaat in aanraking. Spijtig want een projectmatige aanpak lijkt mij efficiënter en zelfs goedkoper. Ik realiseer me echter dat we daar vaak ver van staan en ik vraag me af in welk soort maatschappij we leven als de Brusselse jeugd voornamelijk gezien wordt als een bedreiging.

Met dergelijke bedenkingen in het achterhoofd bots ik in de bosjes van hetzelfde park op de matras van Hicham. Sinds enkele maanden is zijn levenssituatie ernstig achteruit gegaan. Hij slaapt tegenwoordig in het park. Hij heeft er zijn matras, een paar dekens en een plastiek zeil liggen om hem te beschermen tegen de regen. Tot voor kort lag hij vrij goed weggestoken maar sinds de bladeren van de bomen en struiken vielen, ligt hij open en bloot. Hicham is 50 jaar, ontvluchtte 7 jaar geleden de Algerijnse militaire dictatuur en de rebellerende terreur. Hij voelde zich hoe langer hoe minder veilig in eigen land en vreesde voor zijn leven. In België krijgt hij echter niet de juiste papieren te pakken. We geraken aan de praat en er is niet onmiddellijk veel dat we kunnen doen om zijn situatie te wijzigen. We drinken een koffie en eten een soepje in een plaatse-

boekje05.indd 25 14/04/2008 11:39:48

lijk restaurantje. De uitbater biedt hem dagelijks gratis wat te eten. In de reguliere opvangcentra is hij echter niet welkom (wegens geen papieren) of hij heeft zelf niet veel zin om ernaar toe te gaan. De opvang moet immers elke dag opnieuw 'verdiend' worden en is niet verzekerd. De regels zijn er zeer strikt. Eigenlijk slaapt hij nog liever buiten dan zich helemaal te plooien naar de wensen van een ander – die het zogezegd voor hem doet… Door de koudegolf in de laatste weken van december werd zijn situatie echter zeer precair. Toen er zich echter een kraakpand opende voor mensen zonder papieren kon hij zich aansluiten bij deze groep mensen. Als ik vandaag Hicham opnieuw tegenkom, gaat het veel beter met hem. Hij voelt zich een stuk levendiger en gezonder en zo ziet hij er ook uit. Een droge plek om te slapen in een groot leegstaand pand maakte van hem een andere mens (die ik nog niet kende…). Dit was zijn enige vraag waaraan het hele institutionele welzijnswerk niet kon beantwoorden…

Ik verlaat het park en kom in gedachten verzonken enkele oudere jongens tegen. Zij doorliepen het hele parcours al. Zij maakten ook al grondig kennis met het Belgische systeem, verbleven in de gevangenis, deden alternatieve straffen, deden reeds een hele resem aan jobkes,… Zij staan heel kritisch ten aanzien van de jongeren die door hun gedrag de positie van vele Marokkanen moeilijk maken. Zij willen vooruit maar op

boekje05.indd 26 14/04/2008 11:39:54

de één of andere manier zit ook hun leven nog niet helemaal op het goede spoor. Het is nog zoeken, proberen, botsen en opnieuw beginnen. Ze willen wel een opleiding starten maar tegelijkertijd moet er ook geld in het laatje komen waardoor een echte goede opleiding meestal buiten hun bereik valt. Bovendien hindert een strafblad van jaren geleden hen en het is een financieel zware dobber om dit terug 'proper' te krijgen (bijvoorbeeld door boetes die nog betaald moeten worden). Ik kan enkel hopen dat ook deze jongens op één of andere manier door de maatschappij terug opgepikt worden. Ik ben ervan overtuigd dat dit een meerwaarde kan zijn.

Maar dan kom ik terug op de bureau, installeer mij voor een computer en vraag me af hoe dit allemaal in ons kwantitatief registratiesysteem moet krijgen. Hoeveel cijfers en grafieken heb je nodig om aan te geven dat een dakloze mens zonder papieren zich in een onmenselijke situatie bevindt ? Welke wiskundige formule drukt de goesting uit van een jongere om te gaan werken, maar die telkenmale weer botst op onzichtbare muren? Hoeveel centen is een louter menselijk contact waard?

De avond valt en mijn vermoeidheid komt terug op. Ik fiets naar huis en denk nog eens aan Hicham en zijn matras. Hij is niet alleen.

Morgen weer een dag en daarna weer een nacht.
En de dood komt telkenmale naderbij.
Kunnen we in elkaars eenzaamheid staan?
Kunnen we in elkaars vreugde dansen?
Elk zijn eigen verantwoordelijkheid.
Dat is een basispremisse van het straathoekwerk.

Frederik Descheemaeker

boekje05.indd 27 14/04/2008 11:39:58

zaterdag 11 november • zingen onder de sterren . . .

'Donder in november laat een goed jaar verhopen!' Een spreuk, ontstaan uit gezond boerenverstand om ons gerust te stellen als de weergoden ons niet goedgezind zijn? In elk geval, weer of geen weer, het zal de Brusselse straten - die geplaveide, eeuwig zwijgzame straatstenen die alles horen en zien - niet veel kunnen schelen. Het is aan de straathoekwerker om een oor te luisteren te leggen.

Maat 45 slentert door de Brusselse straten. Het is miezerig weer en elke druppel is er één te veel. Na een kwartier is hij doorweekt en glijden zijn door sportkousen omhulde voeten heen en weer in zijn nat schoeisel. Die zijn immers veel te groot. Eigenlijk heeft hij maat 42, maar voor dit paar heeft hij niet moeten betalen. Hij kreeg ze voor een bewezen vriendendienst.

Glasscherven versieren de stoepranden als pareltjes. Sterretjes bevolken de achterste zijruiten van netjes op een rij geparkeerde auto's. Het is een doordeweekse dag, een uur of twee in de namiddag. Het is 11 november en een realiteit. Auto's die een zak, een doos of iets fraais op de achterbank hebben liggen zijn het doelwit. Een knal, geritsel van scherven en maat 45 zet het op een lopen. Vlug en behendig want dit zijn voor hem bekende straten en steegjes. Een stukje door het park, een flinke bocht naar rechts, een kort stukje rechtdoor, links en dan vlug weer rechts, een sprong over een ballustrade en weg! Daar zit hij dan in een donker hoekje, uit het zicht van alle ogen, terwijl zijn hart in zijn keel bonst. Het is er pikkedonker en ruikt er naar vocht en afval. Zo moet een soldaat zich in een bunker gevoeld hebben, denkt maat 45 terwijl hij op adem probeert te komen. Als hij ervan overtuigd is dat alles veilig is kan hij de buit beter bekijken om er vervolgens een prijs op te plakken voor de potentiële kopers. Maar eerst een joint opsteken om tot rust te komen en dan alles rustig te overlopen…

Maat 45 heeft ook dromen. Hij wil ook meetellen in de maatschappij. Hij wil ook een job, een gezin, een huisje met een tuintje en een rij bomen aan zijn oprit. Telkens hij hierover durft te dromen, ziet hij zijn romantische gedachten door de realiteit verbrijzeld worden, zoals het glas van de auto waar hij net inbrak. Ergens beseft hij het wel: Elk gesneuveld autoraam is een slag in zijn eigen ruiten. Elke daad brengt hem steeds verder van zijn eigen dromen. "Wat moet ik doen? Moet ik dan onder een sterrenhemel gaan zingen rond een kampvuur om mee te tellen?"

boekje05.indd 28 14/04/2008 11:40:04

Rondhangjongeren, vandalisme, sackjacking, inbraak in auto's en het stijgend onveiligheidsgevoel: het zijn gekende termen voor de Brusselaars. Als reactie krijgen we dan preventieve offensieven, onder meer in de vorm van meer blauw op straat. We blijven vooruitdenken en vooruitkijken, maar wat we minder belangrijk vinden is af en toe eens de achteruitkijkspiegel bijstellen. Pas als we onze auto terugvinden met sterretjes in de achterruit maken we er gebruik van. In de achteruitkijkspiegel zien we dan een schim van maat 45 die naar ons wuift, vlak voor hij toeslaat en ons zijn sterretjes nalaat.

Maat 45 is niet alleen. Er zijn er nog die in hetzelfde schuitje zitten, in verschillende maten en gewichten weliswaar. Een bevestiging dat heel wat preventiecampagnes hun doel missen? Straattaferelen waarbij soms treiterig paspoortcontroles uitgevoerd worden gooien olie op het vuur. Dit wakkert hun woede nog meer aan en ze voelen zich bevestigd in hun scepticisme. " Zie je wel! We worden verdomme weer geviseerd."

Hun gedrag is een uiting van verzet. Het getuigt van onbegrip, het smaakt naar rebellie en het ruikt naar anarchie. Het is een smeekbede om aandacht- op een destructieve manier dan wel- en een noodkreet om hulp. Ze laten ons merken dat ze er ook zijn, dat ze bestaan en ze eisen hun erkenning hiervoor. De Brusselse jongeren zijn het beu om genegeerd te worden. Het gevolg is dat ze hierop afgerekend worden. Ze worden vastgezet in een zwart-wit negatiefje.

Langs de andere kant probeert de sociaal-culturele sector hun leven wat kleur bij te brengen door ze te knuffelen en te bepamperen via allerhande diversiteitprojecten. Het is een vorm van eerroof voor hen als ze de term "maatschappelijk kwetsbare jongeren en kinderen" opgeplakt krijgen. Ze worden nogmaals bevestigd in het feit dat ze te kampen hebben met onrechtvaardigheid en ze kruipen nog meer in hun schulp. Ze zijn slachtoffers van een gewillig beleid.

Ter bescherming bouwen ze een wantrouwen op. Door de aanwezigheid op straat, de moeite te doen om naar hen te luisteren en hun leefwereld binnen te stappen, krijgt het straathoekwerk wel toegang tot hen. Het vraagt wel veel tijd en we hebben vaak een lange weg af te leggen om hun vertrouwen te winnen, vaak met vallen en opstaan. Uiteindelijk vinden ze bij ons een stuk zichzelf terug omdat ze zich niet hoeven voor te doen als een ander. Ze worden in hun identiteit en persoonlijkheid erkend. Het allerbelangrijkste: ze worden aanvaard als persoon, ze tellen weer mee en ze "bestaan" opnieuw!

Burhan Karanfil

boekje05.indd 29 14/04/2008 11:40:09

Zondag 6 december • Ziedaar, de Sint belandt op straat.

(Op het ogenblik van dit schrijven was Heleen nog niet lang als straathoekwerkster aan de slag. Daarom een verhaal vanuit haar fantasie en inlevingsvermogen)

5 december 2007. Het vuur knettert in de open haard. De kinderen worden naar beneden geroepen, naar de 'schoon plaats', de ruimte in het huis die enkel bij feesten gebruikt wordt. Drie stemmetjes stijgen ten hemel terwijl vader het vuur aanpookt en moeder de was opvouwt. Hoewel er in Brussel amper bomen staan en het gerenoveerde herenhuis waar zij in wonen perfect geïsoleerd is, klinkt het: 'Hoor de wind waait door de bomen, hier in huis zelfs waait de wind.' Of de goede Sint wel zou komen nu hij 't weer zo lelijk vindt, vroegen zij zich af. En dat hij stilletjes hun huisje voorbij zou rijden, vreesden zij met groten vreze. De schoentjes worden klaargezet. Een wortel en een suikertje voor Slecht Weer Vandaag, een pintje voor Zwarte Piet en een brief en tekeningen voor de Sint. 'Een pop met vlehechten in het haar, een snoezig juhurkje kant-en-klaar, twee kaatsebahallen in een net, een lehetter vahan bankehet', zingen ze nog. Dan mogen ze met een hart dat vol verwachting klopt gaan liggen woelen in hun bedjes.

Ondertussen zit de goedheilig man van Myra met de handen in het haar. Piet is ziek. Hij kan zich moeilijk aanpassen aan de maaltijden in het kleine kasteeltje waar zij elk jaar gastvrij ontvangen worden, en heeft daarom al vijf dagen enkel boterhammen met speculaas gegeten. Nu is hij niet weg te slaan van de pot. Een half uur verstrijkt, een uur. Als ze nu niet vertrekken, lukt het niet meer. De Sint besluit alleen op pad te gaan. Hij laadt

boekje05.indd 30 14/04/2008 11:40:12

de zakken op de rug van Slecht Weer Vandaag en gaat op pad. Een heerlijk Sinterklaas-weertje. Storm en rukwinden tot zeventig kilometer per uur. Hij kan dit best alleen. Het paard leest de kaart en brengt hem van huis tot huis. De Sint moet enkel zorgen dat zijn mijter niet wegvliegt onderweg en dat zijn witte onderkleed niet vuil wordt van de modder wanneer hij afstapt. Alles verloopt perfect. De Sint gaat binnen langs de schouw, leest de brieven, pinkt een traantje weg, legt de juiste cadeautjes bij de juiste schoen, neemt het suikertje, de wortel... Maar wat met het pintje voor Piet? Hij kan het toch niet zomaar laten staan? Vooruit, voor een keertje mag het wel, het is immers mijn verjaardag, besluit onze kindervriend.

Na het eerste huis begint de Sint te neurieën, wanneer hij het derde binnengaat begint hij te fluiten, en bij het zesde zet de Sint het op een zingen: 'wie zoet is krijgt lekkers, wie stout is de roe! Zijn hier nog stoute kinderen?!' buldert hij wanneer Slecht Weer Vandaag plots halt houdt aan het einde van een doodlopend steegje. De kaart waarop de route is uitgestippeld, is onleesbaar geworden door de regen. Onmogelijk nog te achterhalen waar zij verwacht worden. De lieve goede Sint laat zich echter niet van zijn stuk brengen. Hij wil het dak op van het huis waar ze toevallig zijn aanbeland. Maar dan ziet hij dat het glas van de voordeur gebroken is. Hij hoeft enkel de klink om te draaien en hij is binnen. Blijkbaar doen alle kindjes hierbinnen hun kamerdeur op slot. Zoiets heeft de Sint nog nooit meegemaakt. Ze hebben ook allemaal een bel aan hun kamerdeur. Hij besluit maar aan te bellen bij een van de vier kamers op de eerste verdieping van het herenhuis, want hij vermoedt dat de woonkamer zich daar zal bevinden. Een man doet open en vraagt wat hij komt doen op dit late uur. Maar de Sint is al binnengeglipt. Overal schoenen maar nergens brieven, wortels of pintjes. Hij ontdekt de foto's van drie kinderen op de schouw en vraagt waarom zij hun kamers op slot doen. De man legt hem uit dat zij met zijn vijven achter eenzelfde deur wonen, en dat hij stil moet zijn, want vrouw en kinderen slapen al. Voor het raam staat een matras, tegen de kou die door de kieren naar binnen kruipt. In de hoek van de kamer staat een elektrische verwarming. De Sint vraagt of hij zijn kleren hier even te drogen kan leggen. 'Allez-y', en even later zit de Sint in sportoutfit thee te drinken bij de man. Ze praten wat. De man is vriendelijk, maar zijn drie zoontjes verdienen beslist de roe. Slechte punten op hun rapport, een juf heeft er bij geschreven dat Bilal steeds Frans praat op de speelplaats, hoewel hij op een Nederlandstalige school zit. Abdel heeft een C op stiptheid. Hij maakt zijn huiswerk niet en is vaak te laat. Hij brengt meer tijd buiten door bij zijn vrienden dan binnenshuis, vertelt zijn vader. Als ze thuis zijn, kijken ze televisie. Om te spelen is er hier geen plaats. Ook huiswerk doen ze ergens anders, samen met hun vrienden, maar daar komt meestal niet veel van. Verontwaardigd veert de Sint recht en haalt de roe boven. Hij maakt de kinderen wakker en roept 'wie zoet is krijgt lekkers, wie stout is de roe'.

boekje05.indd 31 14/04/2008 11:40:16

EEN WEEK UIT HET STRAATHOEKWERK

Een uur later komt de Sint in joggingpak weer bij bewustzijn, met een zeurende pijn in zijn hoofd, zijn armen vol blauwe plekken. De inhoud van de zak ligt verspreid over de straat. Hij kijkt in een Barbiespiegeltje dat naast zijn voeten ligt. In zijn baard hangt wat geronnen bloed, hij heeft een blauw oog. Maar zijn mijter staat gelukkig nog perfect recht op zijn hoofd. Hij kijkt naar links. Een grote berg oude meubels, versleten speelgoed, kleren belemmert hem het zicht. Hij kijkt naar rechts en ziet daar twee mannen op een bank zitten. Een van hen krijgt hem in het oog en steekt hem een fles wodka toe. De Sint neemt een flinke teug. De pijn is meteen minder. De twee mannen lachen. Eentje pakt zijn mijter af en zet die op zijn eigen hoofd. De fles wordt doorgegeven en er wordt gepraat. De man met de mijter neemt het woord. Eigenlijk lijkt hij zo wel een beetje op de paus… Tot enkele maanden geleden werkte hij als bewaker in een kantoorgebouw van de overheid, als 'zelfstandige' in onderaanneming bij een bewakingsfirma. Hij werkte 12 uur per dag, klopte vaak overuren. Maar het verdiende goed, zei hij, 1000 euro per maand. De overheid gaf de opdracht echter aan een andere,

boekje05.indd 32 14/04/2008 11:40:20

goedkopere firma. Wojtek verloor zijn baan en heeft nu niets meer. Hij is al bij andere firma's gaan vragen, maar zij willen hem niet hetzelfde loon geven. Hij heeft geen recht op OCMW-bijstand. De Sint is verontwaardigd, staat recht, en met een strijdlustige blik legt hij de roe over zijn schouder. Een pak slaag, dat verdienen ze! Wojtek en Borys lachen en zeggen dat het toch niets zal uithalen, dat Wojtek uiteindelijk de gevolgen zal dragen van alles. De Sint laat de roe zakken en zinkt moedeloos neer. Hij wil hen helpen.

Hij denkt na, ziet de berg speelgoed rondom liggen, en plots schiet hem iets te binnen. Als zij hem helpen zijn ronde verder af te maken voor het helemaal licht wordt, kan hij wel een plaats voor hen regelen in het Klein Kasteeltje waar hij elk jaar gratis verblijft. Daar vindt iedereen wel een manier om aan werk te geraken. De twee twijfelen even, maar als de Sint over de pintjes vertelt, zijn ze verkocht. Slecht Weer Vandaag is wat onder de indruk van de voorbije nacht, maar neemt toch gewillig het drietal op zijn rug. De Sint legt zijn nieuwe tactiek uit. Omdat het dak op klimmen teveel tijd kost, en teveel energie voor drie dronkenlappen, zullen ze enkel die huizen binnengaan waar dat mogelijk is langs de voordeur. Ze gaan een huis binnen en gaan op zoek naar de schoenen, brieven en het pintje. Deze keer hebben ze geluk. Het pintje wordt gedeeld en de cadeautjes worden klaargelegd. Wojtek en Borys zijn net op zoek naar een borrel wanneer ze gestommel horen op de gang. De twee vrienden klimmen het raam uit. De Sint ziet hen Slecht Weer Vandaag bestijgen en weg zijn ze. Twee politiemannen komen op hem af. Hij wil nog naar zijn roe grijpen, maar tevergeefs. Hij wordt afgevoerd naar het politiekantoor. Hij probeert zich te verdedigen, dat hij de Sint is, en waar het naartoe gaat in deze wereld als ze ook al goedheilige mannen op deze onrespectvolle manier behandelen. Hij mist Zwarte Piet aan zijn zijde. Ze luisteren niet naar hem. Dat mijnheer zich beter koest houdt, als hij niet nog een blauw oog wil. Dat hij hier niet ongestraft onderuit zal komen. Geef eerst maar je identiteitskaart. Die heeft hij niet bij zich. Waar hij verblijft in België? Klein Kasteeltje. Hij wordt een nacht vastgehouden. De agent komt terug met zijn Turks paspoort dat al meer dan 100 jaar verstreken is. Hij wordt naar het vliegtuig begeleid. Zijn geliefde Zarzuela blijft alleen achter in Spanje, waar zij samen hun oude dag zouden doorbrengen. Zijn vrienden van het dorpje waar hij al meer dan vijftig jaar woont, zal hij nooit meer zien. Dag Sinterklaasje, daaag, daaag daaag daaag ...

Heleen Huysentruyt

boekje05.indd 33 14/04/2008 11:40:24

Le 8ième jour • een dag uit het reactiveringswerk.

Door de drukte van de ochtendspits haast ik me naar de kantoren van JES want ik heb er afgesproken met Karolien. Met een koffietje en een hoofd vol ideeën denken we eens na over wat we in hemelsnaam moeten aanvangen met de OCMW's. Het team klaagt geregeld dat er geen lijn te trekken is in het beleid van de OCMW's. Dat er daardoor geshopt wordt door mensen, maar dat veel mensen ook daardoor geen weet hebben van waar ze nu allemaal wel en geen recht op hebben.

We besluiten dat we op bezoek zullen gaan bij een aantal OCMW's om hen een standaardvragenlijst te laten overlopen. Met al deze antwoorden zullen we dan per OCMW een steekkaart maken zodat de straathoekwerkers goed weten waarop ze kunnen rekenen in de verschillende OCMW's. We zijn benieuwd hoe open de verschillende diensten zullen zijn...

Na een bewogen hindernissenparcours door laag Molenbeek met de fiets, na heftig getoeter en het negeren van voorrangsregels raak ik heelhuids in de Werkhuizenstraat. De binnenplaats van JES, een sanctuarium in de drukke stad. Ik haal een tas koffie en begeef me naar de kantoren van straathoekwerk, waar Burhan, straathoekwerker in de Anneessenswijk, de flyers die ik gisteren maakte voor ons project, aan het bestuderen is. Ja inderdaad, de prent vooraan is er een van Crumb, Mr Natural in volle glorie. Hoeveel jongeren van de Anneessenswijk we mee gaan krijgen op onze vierdaagse in Herbeumont is nog af te wachten, eens een tijdje de city jungle wisselen met het echte bos doet goed, maar het belooft ook confronterend te worden, we zien wel. We bespreken even data, regelen auto's en bereiden ons voor op de eerste vergadering met de gasten ter voorbereiding van de uitstap. Anna en Pieter van CAW Mozaïk hebben vijf van hun gasten kunnen motiveren deel te nemen aan 'De Bos In…', we werken samen een programma uit.

Onder het middageten zitten Marij en ik wat te kletsen. We willen op de dag van de armoede straathoekwerk op een interessante manier in beeld brengen. Eerder beslisten we al dat we een avondwandeling door Brussel zouden maken, waardoor de deelnemers de wereld waarin onze werkers elke dag rondwandelen eens van dichtbij kunnen zien. Marij heeft plots het lumineuze idee om te werken met levende boeken: 'gasten van de werkers die hun verhaal zelf komen vertellen'. Ze heeft ook al meteen een gast op het oog die dat wel zou zien zitten. Fijn? Zo kan het een tocht worden met persoonlijke verhalen van mensen die er geen probleem mee hebben om hun verhaal te

boekje05.indd 34 14/04/2008 11:40:29

vertellen. Elke straathoekwerker die binnen komt vertellen we wat het plan is. Iedereen lijkt akkoord... de meesten hebben al een idee wie ze zouden kunnen aanspreken.

De chocoladekoek is helemaal verteerd wanneer ik Kris tegenkom op weg naar een tas koffie. Ik spreek hem aan en hij vraagt of ik niet vergeten ben dat we dadelijk naar Chez Nous moeten. We gaan daar onze bijdrage voor de jaarlijkse barbecue in de Kartuizerstraat met Manu en Bart bespreken. Bij het binnenwandelen van de vzw komt de geur van wortelstoemp en worst ons tegemoet. Een aantal mensen zijn reeds aan het eten, de rest wacht geduldig op zijn bord. Santa en Jeroen geven riante porties, het is tenslotte voor vele aanwezigen de enige maaltijd van de dag. In plaats van aan te schuiven, lopen we door naar de achterkamer waar Manu met een aantal mensen aan het praten is over de beschikbaarheid van slaapplaatsen die avond. Op de koer roken Kris en ik wachtend op Bart en Manu een sigaret. Na de besprekingen komt het erop neer dat wij via de VGC tenten en tafels zullen fiksen. De geluidsinstallatie lenen we van de Rockfabriek.

boekje05.indd 35 14/04/2008 11:40:34

EEN WEEK UIT HET STRAATHOEKWERK

Op weg naar de metro De Brouckère zie ik reeds van op de hoek van de August Ortstraat de kleurrijke verschijning van Tom op de trappen van de Beurs. Naast hem zit een man met een groot blik Gordons in de hand, in het jargon een tsoenami omdat er 12-12 op het blik staat. Ik vraag of ik stoor en zet mij naast Tom. De man gaat onverstoord door met zijn verhaal en na enkele momenten heb ik door dat het over openbare toiletten gaat, en dan vooral het gebrek eraan! "In een land dat zo sterk aan vergrijzing lijdt, en een stad waar steeds meer toeristen komen, kan je het toch niet maken dat er maar één enkel openbaar toilet is. En dat éne toilet is dan nog dat smerig geval tegen de Sint-Katelijne kerk. Het is triestig meneer!", lacht de man naar me. Op een, twee, drie is dat uiteraard niet op te lossen, maar er zijn wel verenigingen zoals Chez Nous en JES die met de problematiek bezig zijn, zeg ik de man die later Jos blijkt te heten. Ik nodig hem dan ook uit op 30 april zeker naar het Pispottenfestival te komen op de Nieuwe Graanmarkt waar de problematiek aangekaart zal worden. JES doet hier ook de logistiek en gaat op zoek naar partners.

Op het moment dat ik op sta om terug naar JES te gaan, voel ik iets trillen in mijn rechter borstzak. Het is Frederik met de vraag of ik op JES ben. Ik zeg dat ik er over 10 minuten ben en vraag waarover het gaat. Hij zal het wel vertellen eens ik er ben, krijg ik te horen. Frederik en ik hebben reeds verschillende keren samengewerkt aan verschillende projecten. Zo hebben we vorig jaar een aantal jongeren opgeleid tot animateur de rue en met die gasten de vele straatfeesten afgeschuimd met de JES bakstapelmobiel. Die jongeren in hun eigen buurt zien werken, met de kleine ketjes van hun straat, is een plezier dat de soms mindere en zware momenten meer dan goed maakt. Toegekomen op JES is Frederik bezig met het invoeren van gegevens in het registratieprogramma. Ik haal ons even een tasje koffie. De bespreking gaat over het plaatsen van een groot scherm in het park van Bonnevie om een voetbalmatch uit te zenden voor de gasten van zijn buurt. Bonnevie zou mitrailletten voorzien voor de hongerigen en drankjes voor iedereen aan democratische prijzen. Ik reserveer beamer, laptops en zorg dat we kabels en alles in voorraad hebben, we gaan buiten onder de blote hemel voetbal kijken.

boekje05.indd 36 14/04/2008 11:40:41

Ik sta op het punt te vertrekken als ik zie dat Heleen een sigaretje zit te roken op de koer. Ik zet me er even bij. Ze vraagt me hoe het staat met het daklozenproject. Ik vertel dat ik heb samen gezeten met de mensen van de opleidingen binnen JES en dat die het zien zitten om samen met ons na te denken over hoe we op een eenvoudige en snelle manier gezelschapsspelen kunnen maken. We laten onze fantasie de vrije loop en bedenken wat we allemaal met die spelen zouden kunnen doen. Op dat moment komt ook Mark binnen gelopen. Hij zet zich erbij en oppert het idee om een mobiel atelier te maken. De straat op met die spelen, zelf naar de gasten trekken om hen de kans te geven er zelf één te maken...

Op doortocht merk ik Elke en Heleen op, zittend op het bankje onder de mooie plant. Ze hebben het over schrijnwerkerij en spelen. Ik meng me zoals gewoonlijk in het gesprek en laat vallen dat ik al lang met het idee speel karren achter fietsen te hangen. Karren met sportmateriaal, voor wanneer de straathoekwerkers het even rustiger hebben en een beetje willen sporten met de vele gasten in een van de parken in hun territorium. Waarom dan ook geen mobiel atelier maken, de mogelijkheden zijn eindeloos…we freewheelen…we trachten te reactiveren.

re·ac·ti·ve·ren (ov.ww., ook abs.)
1 weer tot werking of tot leven brengen

werk (het ~, ~en)
1 het werken, het verrichten van een taak => arbeid
2 betrekking, bron van inkomsten
3 wat gedaan moet worden
4 werkstuk, voortbrengsel van arbeid of kunst => oeuvre, opus
5 daad
6 mechanisme, bewegend deel van een toestel => loopwerk

Mark Verraes & Elke Lemmens

boekje05.indd 37 14/04/2008 11:40:45

Straathoekwerk: De nulde lijn in het welzijnsbeleid

Ondanks de vele en zinvolle inspanningen en initiatieven die geleverd en genomen werden en worden met betrekking tot een grotere herkenbaarheid en toegankelijkheid van de Nederlandstalige welzijnssector in Brussel, zijn er nog altijd te veel Brusselaars die hun weg niet vinden naar de voor hen bestemde voorzieningen. Of vica versa dat deze voorzieningen onvoldoende hun volledige doelpubliek bereiken.

En net om de mensen te bereiken die zo door de mazen van het net dreigen te vallen heeft straathoekwerk een essentiële rol te spelen in Brussel. Ik kan me dan ook volledig vinden in de volgende passage die ik vond op de webstek van JES vzw: "Straathoekwerkers proberen met deze mensen in hun eigen milieu in contact te komen en in de eerste plaats naar hun verhalen te luisteren. Straathoekwerkers zoeken toenadering tot die mensen waar velen onder ons om allerlei gegronde en ook minder gegronde redenen het liefst aan voorbij willen lopen."

Een korte terugblik leert me dat het straathoekwerkproject reeds een aantal evoluties heeft gekend. De Vlaamse Gemeenschapscommissie zette vanaf 1995 extra middelen in voor het ontwikkelen en/of ondersteunen van initiatieven naar de doelgroep 'kwetsbare jongeren' en het straathoekwerkproject was één van die initiatieven. De straathoekwerkers werken contractueel voor de VGC en er werd een overeenkomst met JES vzw afgesloten voor de coördinatie en de begeleiding van het project.

Oorspronkelijk waren de werkgebieden strikt afgebakend maar later is dit geëvolueerd naar een meer soepele invulling van de werkgebieden om korter op de bal van de actuele noden, wisselende omstandigheden en effectief bereik van de doelgroep te kunnen spelen. Naast een territoriale aanpak werd er ook gekozen voor een doelgroepenbenadering. En ook op het vlak van de positionering van het project werd er in 2002 een nieuwe optie genomen met name de overdracht van de straathoekwerkequipe naar JES vzw. De band met de VGC is er steeds gebleven via de overeenkomst.

Het verleden is interessant en heeft ongetwijfeld zijn rechten maar het heden en de toekomst is natuurlijk wat echt van tel is en wat mij als beleidsverantwoordelijke interesseert. Zo kan ik niet anders dan nuchter vast stellen dat vandaag de dag steeds dezelfde vragen en discussiepunten opduiken als het gaat over straathoekwerk. Vragen

boekje05.indd 38 14/04/2008 11:40:45

over concrete en zichtbare resultaten van straathoekwerk, over voldoende samenwerking tussen verschillende projecten op straat of over de doorstroming naar andere sectoren. En tenslotte discussies over het al dan niet hebben van een link tussen straathoekwerk en het thema veiligheid. Die vragen over concrete resultaten van straathoekwerk kan ik hier trouwens meteen beantwoorden met één vaststelling. Straathoekwerk heeft, op plaatsen en momenten van onrust of rellen wel degelijk verdienstelijk werk geleverd hier en in het buitenland, en heeft daarvoor ook de waardering gekregen waar het recht op heeft.

Ik beschouw deze vragen van vandaag niet als overbodig of vervelend maar eerder als een aanzet naar de toekomst toe. Vanuit deze vragen en discussies moet het beleid, uiteraard in overleg met het werkveld, krijtlijnen uittekenen voor een toekomstige aanpak. Samen moeten wij deze vorm van welzijnswerk sterker in de kijker plaatsen. Daarom zou ik hier graag een paar ideetjes willen lanceren. Ik wil even benadrukken dat deze ideeën geen 'dictaten' zijn maar eerder een uitnodiging voor een verdere dialoog.

Eén van de pijlers van mijn welzijnsbeleid is het benadrukken van meer samenwerking. De uitdaging is om de middelen waarover we beschikken niet in te zetten in afzonderlijke op zich staande sectoren, maar om in de mate van het mogelijke te investeren in structuren en werkvormen waarin de welzijnsterreinen elkaar ontmoeten en sterker maken zodat de gebruiker een betere dienstverlening kan worden geboden. In deze geest wil ik dan ook voorstellen dat de straathoekwerkprojecten beter op mekaar afgestemd worden. Dit betekent ook dat er een gezamenlijke visie op straathoekwerk wordt ontwikkeld over de Brusselse projecten heen om zo de versnippering tegen te gaan.

Concreet kan dit bijvoorbeeld betekenen dat er werk wordt gemaakt van de versterking van verschillende teams door een pool van straathoekwerkers te creëren. De uitwisseling van ideeën en ervaringen kan zeer verrijkend zijn met het zicht op de detectie en uiteindelijke oplossing van problemen. Ook omdat een straathoekwerkequipe vaak nog geen eigen ontmoetingsplaats heeft waar zij met hun gasten terecht kunnen in de welzijnssector. Zij kunnen bijvoorbeeld meer gebruik gebruik maken van bestaande ontmoetingsplekken. Dit kan een eerste stap zijn in de richting van een overwinning op het sociaal analfabetisme.

boekje05.indd 39 14/04/2008 11:40:45

Straathoekwerk: De nulde lijn in het welzijnsbeleid

Naast een nadruk op meer samenwerking wil ik ook het belang van toegankelijkheid accentueren. In het kader van het Lokaal Sociaal Beleid worden daarom in Brussel Sociale Infopunten opgericht die verantwoordelijk zijn voor een vast basisaanbod van algemeen onthaal en indien nodig doorverwijzing. Ik zou graag iets gelijkaardig voorstellen voor straathoekwerk. Straathoekwerk wordt gekenmerkt door de laagdrempelige aanpak naar 'sociaal zwakken' die geen aansluiting meer hebben bij de maatschappelijke structuren in het maatschappelijk leven. Dit is een specifieke vorm van 'nuldelijns-onthaal op straat'. Dit is zeer belangrijk voor het leggen van de eerste contacten en het creëren van een vertrouwensband. Maar voor een verdere en volledige begeleiding is het essentieel dat straathoekwerkers aan goede en correcte doorverwijzing doen.

Zoals steeds kijk ik uit naar de feedback van het werkveld omtrent deze ideeën en ik hoop op een dialoog die uiteindelijk leidt tot wat we allemaal belangrijk vinden. Een nog betere werking van straathoekwerk in Brussel.

Brigitte Grouwels
VGC-Collegelid

boekje05.indd 40 14/04/2008 11:40:50

een woordje uitleg bij het jaarverslag (CD-ROM)

Zoals je wel al gemerkt zal hebben, is aan dit verhalenboek ook een CD-ROM toegevoegd. Daarop staat ons jaarverslag van 2007 waar je, als daartoe de goesting is, meer te weten kan komen over hoe we dagdagelijks te werk gaan.

Op de beginpagina (homepage) vind je een aantal items die door een simpele klik met de muis geopend kunnen worden. Die items vertellen elk een deel van onze werking. Zo zijn er 'De Cotees' of de verschillende wijken die elk aan een straathoekwerker werden toegewezen. Je krijgt op deze pagina een kaartje van Brussel te zien dat je toelaat die verschillende wijken te verkennen. Daarbij zijn vooral de vindplaatsen, dat zijn die plekken waar we met onze mensen in contact komen, belangrijk. De verslagen geven ook een beeld van waar de verschillende problemen en uitdagingen per wijk liggen.

Een ander item waar we veel belang aan hechten zijn de signalen. Dit jaar kozen we voor acht thema's waar we vanuit onze ervaring en dus niet zozeer vanuit een wetenschappelijke werkwijze mee aan de slag gingen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld over de relatie tussen energie en armoede, het gebrek aan openbare toiletten in Brussel of de reden waarom mannen of vrouwen hier in België noodgedwongen moeten trouwen om aan de nodige verblijfsdocumenten te geraken.

Voorts zeggen we in het jaarverslag nog iets meer over de doelgroepen waarmee we werken. Als je dit deel leest zal je trouwens merken waarom het woord doelgroepen de lading eigenlijk niet volledig dekt. Een verslag ook van het project Oujda, een reis naar Marokko met een aantal jongeren uit de Anneessenswijk onder begeleiding van de straathoekwerkers.

Zoals elke werking moeten ook wij aan het beleid enkele cijfermatige gegevens kunnen voorleggen. Via een registratiesysteem houden we daarom ook bij welke contacten er gedurende één jaar opgebouwd worden. In 'SHW in cijfertjes' geven we daar een overzicht van en hoe deze cijfers geïnterpreteerd kunnen worden. Naast de verhalen uit dit boek kunnen deze cijfers een volledigere beeld geven van hoe het er werkelijk aan toe gaat. Naast de verhalen, want cijfers alleen zeggen uiteraard niet alles.

Tot slot geven we ook een overzicht van hoe we in 2007 in de media terecht kwamen en als je op 'SHW in 2008' klikt, krijg je een zicht op de projecten en ideeën die we dit jaar hopen te realiseren.

Als je dus dit verhalenboek leest en daarbovenop ook een aantal items van ons jaarverslag doorneemt, mag u zich terecht niet langer een SHW-Dummy noemen. Wat u dat zal opleveren laten we in het midden, maar onze sympathie heeft u zeker en vast.

EEN WOORDJE UITLEG BIJ HET JAARVERSLAG

boekje05.indd 41 14/04/2008 11:40:53

Wie is Wie?

Kris Blervacq is tijdelijk deeltijds coördinator van het straathoekwerkteam en is sinds september 2002 actief als straathoekwerker in de wijk Anneessens. Hij volgde de opleiding sociaal-cultureel werk en is afkomstig uit België.
kris.blervacq@jes.be

Frederik Descheemaeker is sinds een kleine 3 jaar actief als straathoekwerker in de wijk laag Molenbeek. Frederik is van opleiding psycholoog en is afkomstig uit Leffinge.
frederik.descheemaeker@jes.be

Heleen Huysentruyt is sinds begin september actief als straathoekwerkster in de wijk Kuregem. Heleen is licentiaat Germaanse talen en volgde daarna een postgraduaat 'Conflict and Development'. Zij is afkomstig uit Kortenberg.
heleen.huysentruyt@jes.be

Burhan Karanfil is sinds augustus 2005 actief als straathoekwerker in de wijk Anneessens. Burhan studeert Maatschappelijk werk en is afkomstig uit Gent.
burhan.karanfil@jes.be

Elke Lemmens is sinds mei 2007 actief als reactiveringswerkster. Elke is van opleiding sociaal cultureel werkster en is afkomstig uit Heusden-Zolder.
elke.lemmens@jes.be

Tom Natus is sinds 2002 actief als straathoekwerker in de wijk Brussel centrum Hij is afgestudeerd als vrijetijds agoog en is afkomstig uit het Maasland.
tom.natus@jes.be

Karolien Ory is sinds januari 2006 in Laag-Molenbeek actief als straathoekwerkster. Karolien volgde de opleiding Arabistiek en Islamkunde en is afkomstig uit Borgloon, de parel van Haspengouw.
karolien.ory@jes.be

Marijke Oscé is sinds september 2005 actief als straathoekwerkster in de wijk Sint-Gillis en het zuid – station. Marijke is van opleiding psycholoog en is afkomstig uit Halle.
marijke.osce@jes.be

boekje05.indd 42 14/04/2008 11:40:56

Jan Pille is tijdelijk coördinator van het straathoekwerkteam. Jan studeerde maatschappelijk werk en is licentiaat in de wijsbegeerte. Geboren en getogen te Brussel (Sint-Jans Molenbeek)
jan.pille@jes.be

Veerle Rykx neemt sinds augustus 2006 de coördinatie van het straathoekwerkteam voor haar rekening. Ze is van opleiding Sociaal Cultureel Werkster en Criminologe in spe. Ze heeft haar roots in Halen, maar woont nu in leuven.
veerle.rykx@jes.be

Mark Verraes is sinds november 2006 actief als reactiveringswerker. Mark is van opleiding Sociaal Cultureel Werker en is afkomstig uit Tienen, maar woont reeds tien jaar in Brussel.
mark.verraes@jes.be

boekje05.indd 43 14/04/2008 11:41:00

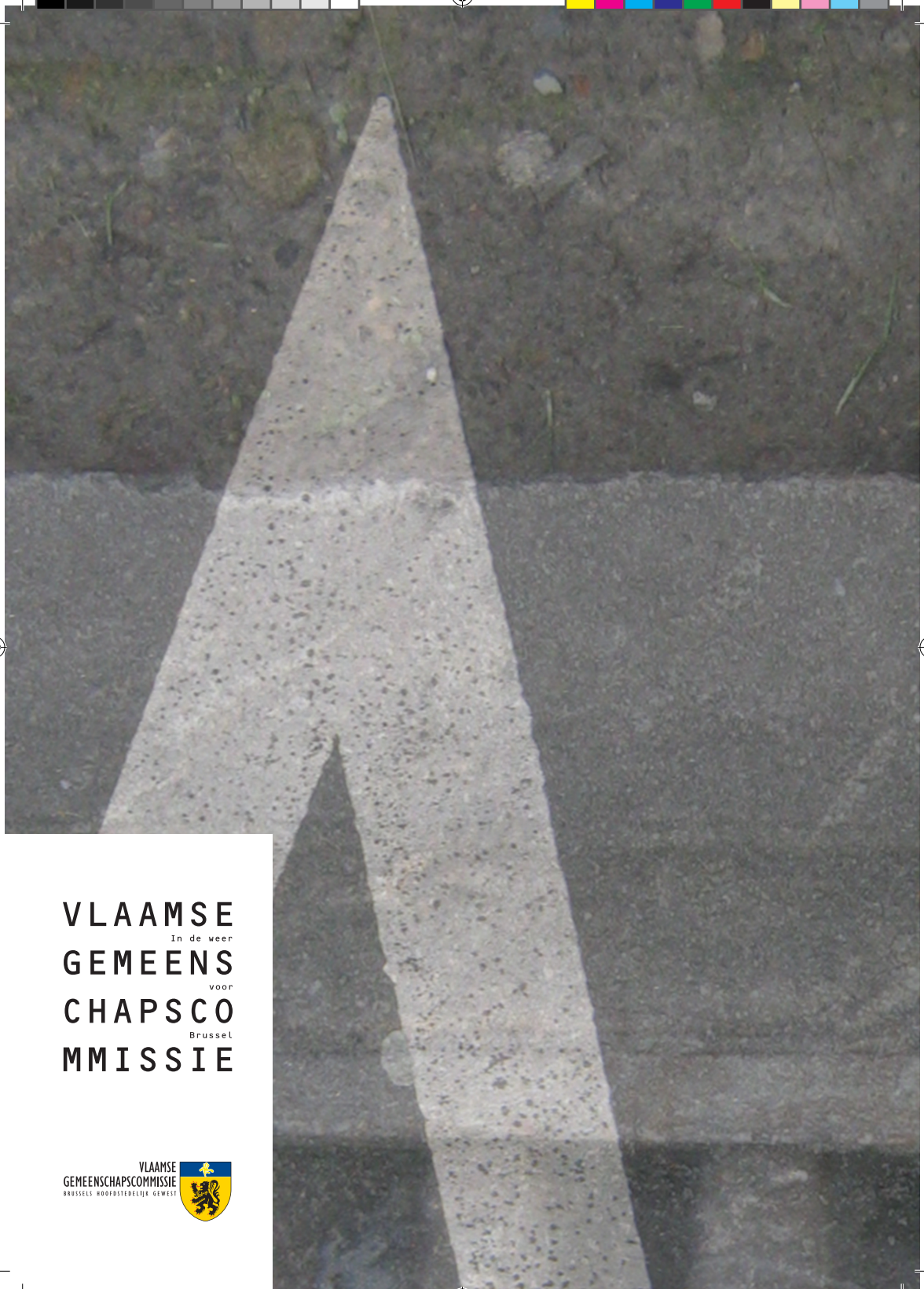

VLAAMSE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE

In de weer voor Brussel

VLAAMSE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE
BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

boekje05.indd 44 14/04/2008 11:41:09